

En sekulariserad värld?

«Vi lever i en sekulariserad värld.» Påståendet är inte ovanligt. Man kan läsa det i dagstidningarnas insändar- och debattspalter såväl som i vetenskapliga artiklar och böcker. Ofta förs det fram som en självklarhet vars riktighet är ställd utom allt tvivel — och som därför kanske inte ens behöver granskas eller argumenteras för. Men om man tänker efter vad påståendet egentligen innebär kan dess självklarhet snart ifrågasättas.

Till att börja med: vilka vi, och vilken värld? Ofta förutsätter man att det är västerlandet. Redan här finns dock en signifikant skillnad mellan Europa där religionstillhörighet ofta följt nationalitet och USA som från början anammat en princip om religionsfrihet. I det «frikyrkliga» USA är tillhörigheten till ett religiöst samfund viktigare än i många stater i det — historiskt sett — «statskyrkliga» Europa. Det religiösa engagemanget verkar växa när det är frivilligt. Även vad gäller relationen mellan politik och religion skiljer kontinenterna sig åt. Kristen eller mer allmänreligiös retorik spelar en större roll i amerikansk politik i USA vilket visas av såväl Martin Luther King och medborgarrättsrörelsen som den sittande presidenten George W. Bushs mer olyckliga korstågsvokabulär i samband med de tragiska händelserna den 11 september och bombningarna av Afghanistan.

Kanske är det Europa eller Sverige som är vår värld? Men inte heller i Europa eller ens Sverige är sekularisering i betydelsen att människor blir allt mindre religiösa en självklarhet. Invandring från utomeuropeiska länder, det ökade nyandliga intresset och den – trots allt – tämligen höga procent som fortfarande vill stå kvar som medlemmar i Svenska kyrkan efter dess skiljande från staten utgör fenomen som talar ett betydligt mer komplext språk. Visserligen kan man tala om en sekularisering i den bemärkelsen att kristen tro och kristna seder har fått en mindre betydelse eller ett förändrat innehåll under det senaste århundradet, inte minst i Sverige, men det betyder inte med nödvändighet att religiositeten i allmänhet avtagit.

Kanske är det emellertid inte en social sekularisering man vill hänvisa till genom att tala om en sekulariserad värld, utan en intellektuell sekularisering. Religionens belackare har under två århundraden hävdad allt starkare teser om Guds död. Men inte heller här är situationen särskilt entydig. Det instrumentella förnuft och den avmystifiering i vars namn man velat avfärda religionens intellektuella bärkraft har själva ifrågasatts som intellektuella fördomar. Frågor om religion, Gud, bön, teologi etc. har kommit tillbaka på dagordningen inom internationell filosofi med stor kraft. Även Guds död verkar numera vara död.

I en «postsekulariserad» situation blir teologins och religionsvetenskapens uppgifter än mer angelägna. Utmaningarna för den teolog eller religionsvetare som vill möta vår tids intellektuella krav är formidabla. De ställer bland annat krav på en självkritisk hållning som inte förväxlar den egna utgångspunkten med den enda utgångspunkten. I samma andetag behövs en viss kringsynthet som förmår hämta inspiration från olika intellektuella traditioner för att teologin eller religionsvetenskapen skall undgå att bli insulär. Även gränserna mellan olika ämnen och mellan vad som skall räknas som vetenskap och inte tenderar att bli allt mer ifrågasatta. Vetenskapens uppgift som gränspolis börjar bytas ut mot mer tolkande och konstruktiva uppgifter.

Ingen värld är längre självklar. Inte heller några gränser. Det torde knappast innebära en uppmaning till vetenskaplig ansvarslöshet. Snarare växer ansvaret för undervisning, forskning och information med den ökande osäkerheten. Det omfattar nu också de egna utgångspunkterna och etiska/politiska ståndpunkterna.